

RESTOS ROMANS EN LA GARRIGA.

Assumptos d'interés privat me portaren á la Garriga (Vallés), á mitjans del passat mes de setembre, en qual poble vaig permaneixer tres dias. La benéfica y tant desitjada pluja que 'ns regalá 'l cel durant aquells dias, me impossibilitá d'aprofitar los ratos sobrers, tal com m' havia proposat ferho, en profit de la ciencia y servey de la nostra Associació; emperó no despreciant los moments en que cessava la pluja, recórrer poguí en part los contorns d' est antiquíssim poble y recullir datos pera la historia pátria.

Dins de la Garriga, y sobre tot fora del poble, en una área per demés extensa, he trobat gran, extraordinaria abundancia de restos de cerámica romana, si bé que en mal estat de conservació. Pera donar d' ells millor noticia, vaig á distingirlos en duas seccions: obra fina y obra grossera.

A esta última corresponen los elements de construcció deguts al art de teularia, y altres objectes procedents del de terrissaria; perteneixent al primer los restos de *tegulas*, *imbres*, canals pera la construcció d' aqüeductes; pans de conglomerat (hormigon) format per trossets prismátichs de rajols cimentats per morter, que ha adquirit ja la duresa de

la pedra, etc., etc. Los exemplars de tegulas ó grans rajolas terminadas lateralment per un groixut bordó, manifestan en sos extrems los meteixos encaixos y en sas caras superiors las estrias impresas ab la extremitat dels dits essent encara tendre la argila, com las per mí descubertas en Banyolas y com las que figuran en lo museu provincial de Gerona procedents de distints punts de la provincia; així com es també idéntica la confecció del conglomerat de trossos de rajols ab lo descobert en estas terras. Entre 'ls restos de terrissa grossera, dech citar los fragments de vasos de capacitat extraordinaria, alguns d' ells, com colls y ansas d' ánforas y grans gerras susceptibles, estas últimas, d' haver contingut cargas de líquit; colls de gerras de menor cabuda, d' ollas ordinarias de totes midas y altres utensilis d' ús doméstich no fácils de classificar.

Las troballas de la segona secció consisteixen en fragments de cerámica d' una pasta molt fina, color vermell viu, sens vernis, pero llustrosa en sas superfícies, mostrant la exterior delicats relleus de molt bon gust artístich; altres restos mostran ser d' una terrissa fina també de color vermell mes apagat, sens relleus en sa cara externa, algunas vegadas pintada ab ratllas negras simplement, poguent dirse que vé á ser una imitació de la anterior; y per últim, altres restos mostran ser una pasta menys fina tenyida, abans de ser cuita, ab alguna terra ferruginosa. (mangra, ocre), que li comunica un color groch rojench molt típic. De cada una d' estas classes de terrissa romana ofereix la Garriga, com la provincia de Gerona, diferents tipos en urnas, potets, tasses, *páteras*, cobertors, plats y altres objectes de grandarias diverses, visiblement destinats á diferents serveys, mes de difícil clasificació atés lo mal estat de conservació en

que 's presentan, encara que suficients á demostrar la prosperitat de las familias á qual ús estavan.

Lo lloch ahont he trobat ab major abundancia eixos monuments arqueològichs es en la montanya del Padró, darrera de la estació del ferro-carril, en una área de més d'una hora quadrada de superficie. En ella s' hi troban confusament barrejadas las grans gerras ab la delicada pátera, la rajola al costat de la canal que conduhia l' aygua á algun safreig, y en una paraula, los diferents tipos de terrissa fina ab los d' obra grossera. Quasi no 'm queda dupte que en la carena del bell puig del Padró hi tingué algun opulent romá sa sumptuosa villa. En altres punts mes ó menys distants se troban també restos d' aquella época, pero palpablement s' observa qu' en ells predominan los restos d' elements de construcció, de gerras y de terrissa fina groga-rogenca (saguntina?) que demostran la major humilitat del poblet de que procedeixen.

En la falda meridional de dita montanyeta la vía férrea atravessa, per medi d' un desmont, una ben conreuhada vinya, que atresora pera l' arqueólech no menys interessants datos. En ella predominan los grans rajols ab bordó y trossos de llosas sorrenecas de poca gruixa y molt fina superficie, no mancanthí los pans de conglomerat (hormígon) y alguns que altres, no escassos, ossos humans. Allí hi hagué, sens dubte, un cementiri romá, quals sepulturas se destrossaren al terraplenar la vinya, subsistentne unas pocas de intactas, que 's posaren de manifest al practicar lo desmont referit, que atravessa de un extrem al altre la vinya.

Desde esta al poble baixa un rierany que vé á terminar prest en la antiquíssima casa Casellas, y tant en lo rierany com en las parets exteriors de dit edifici es fácil reconeixer

los restos de rajols romans, que per allí abundan, barrejats ab los de més moderna época. De aixó 's pot deduhir la molta antiguetat d' aquella primitiva casa de banys.

En la ribera esquerra de la Riera, intermedi entre la corrent y 'l poble de la Garriga, hi ha un petit mas dit *D' en Caló*, que també conserva recorts de la civilització romana en aquelles terras. La major part dels monuments que en éll se conservan pertanyen als que hem qualificat de elements de construcció y terrissa grossera, y no ho citaria, perquè aixó es molt comú allí, si no fos que en un caminet que hi ha prop de la casa, s' hi conserva encara, desafiant la inclemencia dels temps, un paviment romá, format per un fonament compost de rierenchs units, sens material, á plech de llibre y recubert per sobre d' un pa de conglomerat (hor-migon) de un palm de gruixa aproximadament. La resistencia d' est paviment la compendrà qualsevol si calcula que no han pogut destruhir-lo lo rigor dels elements ni lo continuat tránsit de personas y cavalcaduras. En la part oposada de la Riera se troban igualment restos d' aquella época, tant vers la Doma com vers lo poble de la Ametlla, pero per totas parts constituhint sempre centres aislats, que demostren que tals restos pertanyen á pobles separats uns d' altres y no á una població englobada dins una reduhida área.

La pluja y falta de temps, com he dit al principi m' impediren donar major proporcions á ma excursió arqueològica, així com la ignorancia en que á las horas estava respecte dels curiosos datos recullits pel Sr. Arabia feu que no la prolongués fins á las immediacions de casa Tarrés (ermita de Nostra Senyora del Camí) cosa que no m' hauria sigut difícil desde 'l punt ahont vaig descobrir lo cementiri romá abans descrit.

Dels datos que acabo de apuntar pot concloures que la Garriga, durant los temps mes florits de la dominació romana, constituïa un grant poblat format per distintas *villas*, centres de la explotació agrícola de la vall en que 's troba avuy est poble, y que á contar per la riquesa dels restos que d' aquellas he posat de manifest, se deu calcular que foren la vivenda d' opulentas families. Emperó no intento negar ab lo exposat la possibilitat de que existis ensemps una població ajustada y que tal vegada manifestarán novas investigacions. Ab gust á ellas me dedicaria, á no impedirho mos quefers y la distancia á que 'm trobo d' aquella comarca, no dubtant que entre 'ls individus de la nostra Associació hi haurá qui suplirà ab ventatja la meva falta.

Tal com sia la relació de mos estudis, li prego, senyor President, que 's digne acullirla ab benevolència, y comunicarla á la Associació, si de tal favor la reconeix mereixedora.

PERE ALSIUS.

Banyolas 17 Octubre de 1877.

(Excursió particular.)
